

Νικόλαος Α. Σφυρής • Φωτεινή Β. Ρουμελιώτη

Νέα Ελληνικά

ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Υ' ΕΠΑ.Λ.

- Θεωρία Γλώσσας και Λογοτεχνίας σε πίνακες, με παραδείγματα και ενδεικτικές απαντήσεις
- 37 Θεματικές Ενότητες σύγχρονου προβληματισμού
- 37 Κριτήρια Αξιολόγησης προσαρμοσμένα στον τρόπο εξέτασης και στο επίπεδο δυσκολίας των ΕΠΑ.Λ.
- Αναλυτικές ενδεικτικές απαντήσεις όλων των Κριτηρίων

ISBN 978-960-456-623-5

© Copyright: Σεπτέμβριος 2024, Ν. Σφυρής, Φ. Ρουμελιώτη, Εκδόσεις Ζήτη

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία

Εκτύπωση

Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & Σια ΙΚΕ

18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας

Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19

Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ:

Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ:

Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα

Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

*Σε εκείνους τους μαθητές
που δεν σταματούν να ονειρεύονται το μέλλον τους,
θέτουν στόχους και τους πραγματοποιούν...
(Νίκος Σφυρής)*

*Στην οικογένειά μου...
(Φωτεινή Ρουμेलιώτη)*

Πρόλογος

Αξιότιμοι εκπαιδευτικοί, αγαπητοί μαθητές

Το παρόν εκπαιδευτικό σύγγραμμα αποτελεί μια προσπάθεια προσέγγισης του πανελλαδικώς εξεταζόμενου μαθήματος των Νέων Ελληνικών της Γ' Τάξης των Επαγγελματικών Λυκείων και καλύπτει επαρκώς τις ανάγκες μαθητών και εκπαιδευτικών που δημιουργήθηκαν μετά την καθιέρωση της συνεξέτασης Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Σε αυτό περιέχονται όλες οι απαραίτητες θεωρίες (μη λογοτεχνικού και λογοτεχνικού κειμένου) που πρέπει να γνωρίζει ο μαθητής, δομημένες σε πίνακες, και τριάντα επτά θεματικές ενότητες σύγχρονου προβληματισμού, συνοδευόμενες η καθεμία από ένα κριτήριο αξιολόγησης, το οποίο ανταποκρίνεται τόσο στο επίπεδο δυσκολίας των θεμάτων των ΕΠΑ.Λ., όσο και στη δυνατότητα άντλησης προβληματισμού των μαθητών από αυτό, κάτι που αποτελεί κύριο στόχο του μαθήματος. Στο τέλος του βιβλίου παραθέτονται ενδεικτικές απαντήσεις όλων των θεμάτων γραμμένες σε απλή μορφή, οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν βοηθητικά στην ολοκληρωμένη προετοιμασία των μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις.

*Οι συγγραφείς
Ν. Σφυρής - Φ. Ρουμελιώτη*

Περιεχόμενα

ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Τα είδη της περίληψης	13
B. Η παράγραφος	20
i. Η δομή της παραγράφου	20
ii. Οι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	21
iii. Η συνοχή	29
iv. Η συνεκτικότητα	31
Γ. Οι τρόποι πειθούς	33
i. Συνοπτικός πίνακας	33
ii. Επίκληση στη λογική	34
iii. Επίκληση στο συναίσθημα	36
iv. Επίκληση στο ήθος	38
Δ. Η γλώσσα	40
i. Οι λειτουργίες της γλώσσας	40
ii. Οι χρόνοι και οι εγκλίσεις του ρήματος	41
iii. Χρονικές βαθμίδες – Ποιόν ενέργειας	43
iv. Τα ρηματικά πρόσωπα	44
v. Τα είδη σύνταξης των προτάσεων: ενεργητική και παθητική σύνταξη	45
vi. Τα σημεία στίξης	49
vii. Τα είδη σύνδεσης των προτάσεων	53
viii. Βραχυπερίοδος και μακροπερίοδος λόγος	55
ix. Ευθύς και πλάγιος λόγος	55
x. Ονοματικό και ρηματικό σύνολο (ονοματοποίηση – ρηματοποίηση)	56
xi. Η λειτουργία του ερωτήματος	57
xii. Το ύφος	58
E. Ο τίτλος του κειμένου	60
ΣΤ. Τα κειμενικά είδη	64

ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΦΗΓΗΤΗ	71
i. Με κριτήριο τη συμμετοχή του στα γεγονότα	71
ii. Με κριτήριο το αφηγηματικό επίπεδο	72
iii. Με κριτήριο την οπτική γωνία – εστίαση	73
B. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ	75
Γ. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	78
i. Η σειρά των γεγονότων της αφήγησης	78
ii. Η διάρκεια των γεγονότων της αφήγησης	79
iii. Η συχνότητα των γεγονότων της αφήγησης	80

Δ. ΑΛΛΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ	81
Ε. ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	83
i. Το λεξιλόγιο	83
ii. Οι ρηματικοί τύποι	84
iii. Οι εικόνες	84
iv. Η στίξη	85
v. Τα σχήματα λόγου	85
ΣΤ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ–ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΠΟΙΗΣΗΣ	89
Ζ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ	91

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1 ^η Θεματική ενότητα: Ειρήνη – Πόλεμος	95
1 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	97
2 ^η Θεματική ενότητα: Αλληλεγγύη	102
2 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	103
3 ^η Θεματική ενότητα: Φιλία	108
3 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	111
4 ^η Θεματική ενότητα: Ανθρώπινα Δικαιώματα	115
4 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	117
5 ^η Θεματική ενότητα: Παιδιά & Οθόνη	122
5 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	124
6 ^η Θεματική ενότητα: Παραπληροφόρηση	128
6 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	130
7 ^η Θεματική ενότητα: Αθλητισμός	135
7 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	137
8 ^η Θεματική ενότητα: Προπαγάνδα	142
8 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	144
9 ^η Θεματική ενότητα: Τεχνητή Νοημοσύνη & Ανεργία	149
9 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	151
10 ^η Θεματική ενότητα: Τέχνη	155
10 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	157
11 ^η Θεματική ενότητα: Τρίτη Ηλικία	162
11 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	164
12 ^η Θεματική ενότητα: Πρόοδος	169
12 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	171
13 ^η Θεματική ενότητα: Παράδοση	175
13 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	177
14 ^η Θεματική ενότητα: Συντηρητισμός – Προοδευτισμός	182
14 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	185
15 ^η Θεματική ενότητα: Χάσμα Γενεών	190
15 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	193

16 ^η Θεματική ενότητα: Βιβλίο	197
16 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	200
17 ^η Θεματική ενότητα: Αγάπη	205
17 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	207
18 ^η Θεματική ενότητα: Δάσκαλος	211
18 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	213
19 ^η Θεματική ενότητα: Ευτυχία	217
19 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	219
20 ^η Θεματική ενότητα: Μοναξιά	224
20 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	226
21 ^η Θεματική ενότητα: Σχολικός Εκφοβισμός	230
21 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	233
22 ^η Θεματική ενότητα: Μουσεία	237
22 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	239
23 ^η Θεματική ενότητα: Ταξίδια	244
23 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	246
24 ^η Θεματική ενότητα: Γέλιο	251
24 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	253
25 ^η Θεματική ενότητα: Διατροφή	258
25 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	260
26 ^η Θεματική ενότητα: Σεβασμός	265
26 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	268
27 ^η Θεματική ενότητα: Διαδίκτυο & Προσωπικά Δεδομένα	274
27 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	278
28 ^η Θεματική ενότητα: Μουσική	283
28 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	284
29 ^η Θεματική ενότητα: Ποδόσφαιρο	289
29 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	292
30 ^η Θεματική ενότητα: Ειδικό Σχολείο	297
30 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	298
31 ^η Θεματική ενότητα: Χορός	304
31 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	306
32 ^η Θεματική ενότητα: Φυσικό Περιβάλλον	310
32 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	313
33 ^η Θεματική ενότητα: Γυναίκα	317
33 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	319
34 ^η Θεματική ενότητα: Επιστήμη	325
34 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	328
35 ^η Θεματική ενότητα: Πρόσωπο & Προσωπείο	333
35 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	334
36 ^η Θεματική ενότητα: Κάπνισμα	339
36 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	340

37 ^η Θεματική ενότητα: Οικογένεια	344
37^ο Κριτήριο Αξιολόγησης	347

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	353
2 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	354
3 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	356
4 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	357
5 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	359
6 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	361
7 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	363
8 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	365
9 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	366
10 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	368
11 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	369
12 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	371
13 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	373
14 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	374
15 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	376
16 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	377
17 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	379
18 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	380
19 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	382
20 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	383
21 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	385
22 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	387
23 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	389
24 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	390
25 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	392
26 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	393
27 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	395
28 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	397
29 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	399
30 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	400
31 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	402
32 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	404
33 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	406
34 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	407
35 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	409
36 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	411
37 ^ο Κριτήριο Αξιολόγησης – Ενδεικτικές απαντήσεις	413

**ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ
ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ
ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ
ΚΕΙΜΕΝΟ**

A

Τα είδη της περίληψης

Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ			
Ζητούμενα είδη περίληψης	1. Περίληψη σε ορισμένο μέρος ενός κειμένου.	2. Εντοπισμός των απόψεων του συγγραφέα για ένα συγκεκριμένο θέμα (εστίαση).	3. Εντοπισμός των απόψεων του συγγραφέα πάνω σε ένα θέμα, σε ορισμένο μέρος του κειμένου. (αποτελεί συνδυασμό του 1 ^{ου} και του 2 ^{ου} είδους περίληψης)
Παράδειγμα ερωτήματος	Να αποδώσετε συνοπτικά, σε 70-80 λέξεις, το περιεχόμενο των τριών τελευταίων παραγράφων του κειμένου.	Να καταγράψετε σε 70-80 λέξεις τις απόψεις που εκφράζει ο συγγραφέας σχετικά με...	Στηριζόμενοι στις τρεις τελευταίες παραγράφους του κειμένου, να αναφέρετε τις απόψεις του συντάκτη σχετικά με...
Χρήσιμα ρήματα			
<p>Ο συγγραφέας: αναφέρει, επισημαίνει, παραθέτει, αναλύει, συγκρίνει, αντιπαραθέτει, εκθέτει, παρουσιάζει, περιγράφει, διατυπώνει τη γνώμη, προτείνει, δηλώνει, εισηγείται, ανακοινώνει, παραθέτει αυτολεξεί, σχολιάζει, παρατηρεί, διαπιστώνει, ορίζει, διευκρινίζει, επεξηγεί, εξηγεί, αιτιολογεί, αντιθέτει, αντικρούει, τονίζει κ.ά.</p>			

1. Περίληψη σε ορισμένο μέρος ενός κειμένου

1^ο Βήμα	Διαβάζουμε όλο το κείμενο όσες φορές χρειαστεί για να εντοπίσουμε το κεντρικό του θέμα.
2^ο Βήμα	Αφού σιγουρευτούμε πως έχουμε κατανοήσει την κεντρική ιδέα όλου του κειμένου, εστιάζουμε στο απόσπασμα που μας ζητείται να παρουσιάσουμε περιληπτικά.
3^ο Βήμα	Διαβάζουμε το απόσπασμα και κρατάμε σύντομες σημειώσεις ή υπογραμμίζουμε σημεία που είναι σημαντικά για την απόδοση του κεντρικού νοήματος της κάθε παραγράφου.

Β

Η παράγραφος

i. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ	
A. Θεματική περίοδος ή θεματική πρόταση	Η θεματική περίοδος αποδίδει το κεντρικό θέμα της παραγράφου. Συνήθως είναι η πρώτη περίοδος της παραγράφου, ενώ σπάνια μπορεί να βρίσκεται στη μέση της ή να παραλείπεται.
B. Σχόλια ή λεπτομέρειες	Τα σχόλια ακολουθούν της θεματικής περιόδου και αποτελούν τις ιδέες που αναλύουν/τεκμηριώνουν το περιεχόμενό της.
Γ. Κατακλείδα	Η κατακλείδα είναι το συμπέρασμα της παραγράφου και βρίσκεται στο τέλος της. Πολύ συχνά αυτή παραλείπεται.

Παράδειγμα εφαρμογής της θεωρίας

1^ο παράδειγμα

A. Θεματική περίοδος ή θεματική πρόταση	Με την τακτική άσκηση και τις αθλητικές δραστηριότητες ο άνθρωπος καλλιεργείται πνευματικά.
B. Σχόλια ή λεπτομέρειες	Η συμμετοχή σε ένα άθλημα ενισχύει την ευστροφία, την αυτενέργεια και την αποφασιστικότητα του αθλητή. Ακόμη, ο αθλητισμός καλλιεργεί την ψυχή του ατόμου και διαμορφώνει το χαρακτήρα του, αφού αποκτά υπομονή, επιμονή, τόλμη και πειθαρχία.
Γ. Κατακλείδα	Αυτές οι αρετές είναι απαραίτητα στοιχεία στον «μεγάλο αγώνα της ζωής».

2^ο παράδειγμα

A. Θεματική περίοδος ή θεματική πρόταση	Η επιθετικότητα και η βία μπορούν να είναι η αιτία πολλών διαφορετικών διαταραχών.
---	--

Γ

Οι τρόποι πειθούς

Ι. ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Κάθε φορά που ο πομπός εκφράζει τις απόψεις του, χρησιμοποιεί κάποιον ή κάποιους από τους παρακάτω τρόπους, για να πείσει τον δέκτη για την ορθότητα των λεγομένων του. Οι τρόποι αυτοί ονομάζονται «**τρόποι πειθούς**» και για να εντοπιστούν είναι απαραίτητο να γνωρίζει κανείς τα μέσα που καθένας από αυτούς αξιοποιεί.

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ	
Μέσα	Ειδικότερα
1. Επιχειρήματα	<p>Σε αυτήν την περίπτωση ο πομπός χρησιμοποιεί κάποιο από τα παρακάτω είδη συλλογισμών:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. παραγωγικός συλλογισμός (γενικό → ειδικό) ii. επαγωγικός συλλογισμός (ειδικό → γενικό) iii. αναλογικός συλλογισμός (ειδικό → ειδικό)
2. Τεκμήρια	<ul style="list-style-type: none"> i. παραδείγματα ii. γεγονότα (ιστορικά ή επίκαιρα) iii. στατιστικά στοιχεία iv. πορίσματα ερευνών v. μαρτυρίες/ντοκουμέντα vi. γνωμικά vii. αυθεντίες viii. γενικές αλήθειες

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	
Μέσα	<ul style="list-style-type: none"> i. περιγραφή ii. αφήγηση iii. χιούμορ iv. συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο v. ειρωνεία vi. ποιητικός-εικονοπλαστικός λόγος vii. ερωτήματα

ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΗΘΟΣ			
Μέσα	<ul style="list-style-type: none"> i. Προβολή του ήθους του πομπού (ο πομπός μιλάει με θετικούς χαρακτηρισμούς για τον εαυτό του, ώστε να κερδίσει την εύνοια του δέκτη) 	<ul style="list-style-type: none"> ii. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου (ο πομπός μειώνει με αρνητικούς χαρακτηρισμούς τον αντίπαλό του, ώστε να αναδείξει την υπεροχή του) 	<ul style="list-style-type: none"> iii. Επίκληση στην αυθεντία (ο πομπός αναφέρει απόψεις σημαντικών προσώπων για να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του)

Η Γλώσσα

ι. ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Αναφορική ή κυριολεκτική ή δηλωτική λειτουργία της γλώσσας	
Τι είναι;	Αναφορική (ή κυριολεκτική ή δηλωτική) λειτουργία της γλώσσας έχουμε όταν οι λέξεις χρησιμοποιούνται με την κυριολεκτική τους σημασία.
Ποια πρόθεση του πομπού εξυπηρετεί;	Ο πομπός: <ul style="list-style-type: none">▶ απευθύνεται στη λογική του δέκτη▶ έχει ως στόχο την πληροφόρηση του δέκτη▶ ενδιαφέρεται κυρίως για το περιεχόμενο του λόγου του και όχι για τον τρόπο με τον οποίο θα τον εκφέρει▶ αποδίδει ρεαλιστικά τα γεγονότα▶ το ύφος του λόγου είναι σοβαρό

π.χ. Ο ξενοφοβικός αισθάνεται ανασφάλεια και αβεβαιότητα, καθώς συχνά αμφιβάλλει για την ορθότητα των θέσεών του.

2. Ποιητική ή μεταφορική ή συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας	
Τι είναι;	Ποιητική (ή μεταφορική ή συνυποδηλωτική) λειτουργία της γλώσσας έχουμε όταν οι λέξεις χρησιμοποιούνται με τη μεταφορική τους σημασία.
Ποια πρόθεση του πομπού εξυπηρετεί;	Ο πομπός: <ul style="list-style-type: none">▶ απευθύνεται στο συναίσθημα του δέκτη▶ έχει ως στόχο την πρόκληση συναισθημάτων (προβληματισμός, ευαισθητοποίηση)▶ ενδιαφέρεται κυρίως για τη μορφή με την οποία θα αποδώσει τις απόψεις του▶ το ύφος του λόγου είναι ζωντανό, παραστατικό, λογοτεχνικό

π.χ. Ο ξενοφοβικός αισθάνεται να τον κυριεύει η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα, καθώς συχνά έρχεται σε σύγκρουση με τον εαυτό του για το αν ευσταθούν ή όχι οι θέσεις του.

Ε

Ο τίτλος του κειμένου

Είναι πιθανό στην εξέταση του μαθήματος να τεθεί ερώτημα που σχετίζεται με τον τίτλο του μη λογοτεχνικού κειμένου. Σε αυτήν την περίπτωση θα ζητείται:

- α. είτε η αξιολόγηση της σύνδεσης του τίτλου με το κείμενο,
- β. είτε ο σχολιασμός της επικοινωνιακής ευστοχίας του τίτλου
- γ. είτε θα καλείται ο μαθητής να δώσει έναν δικό του τίτλο στο κείμενο.

π.χ. Να γράψετε έναν δικό σας τίτλο (κυριολεκτικό ή μεταφορικό) για το κείμενο, που να αποδίδει το νόημα του κειμένου.

Επαναληπτικές Πανελλαδικές Εξετάσεις 2023

Να δώσετε έναν τίτλο στο κείμενο.

Πανελλαδικές Εξετάσεις 2019

Να δώσετε έναν κυριολεκτικό τίτλο στο κείμενο.

Επαναληπτικές Πανελλαδικές Εξετάσεις 2019

Πώς συνδέεται ο τίτλος με το υπόλοιπο κείμενο; Τεκμηριώστε την απάντησή σας παραπέμποντας στο κείμενο.

Πανελλαδικές Εξετάσεις 2018

1η περίπτωση

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΜΕ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

παράδειγμα ερωτήματος:

Πώς συνδέεται ο τίτλος με το υπόλοιπο κείμενο; Τεκμηριώστε την απάντησή σας παραπέμποντας στο κείμενο.

Πανελλαδικές Εξετάσεις 2018

Σε αυτήν την περίπτωση ξεκινάμε την απάντησή μας παρουσιάζοντας στη θεματική περίοδο με λίγα λόγια το νόημα του τίτλου. Κατόπιν, στα σχόλια παραθέτουμε τις ιδέες του κειμένου που δικαιολογούν, εξηγούν και τεκμηριώνουν τη χρήση του συγκεκριμένου τίτλου, αναφέροντας και σχετικά χωρία. Τέλος, στην κατακλείδα αναφέρουμε ότι ο τίτλος είναι εύστοχος και το περιεχόμενό του ανταποκρίνεται πλήρως στο θέμα του κειμένου.

ΤΑ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ

- ▶ Ομιλία / Εισήγηση,
- ▶ Επιστολή,
- ▶ Άρθρο / Επιφυλλίδα / Χρονογράφημα,
- ▶ Δοκίμιο

ΟΜΙΛΙΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΗ	
Τι είναι;	Είναι ένα κείμενο προσχεδιασμένου προφορικού λόγου, το οποίο γράφεται για να εκφωνηθεί στο κοινό με τη μορφή διάλεξης σε κάποια εκδήλωση, συνέλευση ή συνέδριο.
Στοιχεία Δομής	Χαρακτηριστικά
Προσφώνηση	Τοποθετείται πάνω αριστερά στο κείμενο και απευθύνει χαιρετισμό στα πρόσωπα που παρακολουθούν την ομιλία. π.χ. ▶ Αγαπητοί συμμαθητές ▶ Αξιότιμο κοινό ▶ Αξιότιμε κύριε Διευθυντά του σχολείου, σεβαστοί καθηγητές, αγαπητοί συμμαθητές (κλιμακωτή σειρά, από τα πρόσωπα που κατέχουν κάποια θέση, προς τους απλούς θεατές.)
Πρόλογος	Στον πρόλογο της ομιλίας ο πομπός παρουσιάζει συνοπτικά το θέμα που θα τον απασχολήσει στη συνέχεια και επιδιώκει να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του κοινού. π.χ. Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ με αφορμή την εκδήλωση που διοργανώνει το σχολείο μας με θέμα... Δράττομαι της ευκαιρίας και στην ομιλία μου θα αναφερθώ...
Κύριο μέρος	Σε αυτό το σημείο, ο πομπός παρουσιάζει τα επιχειρήματά του, τις σκέψεις του, τις απόψεις του πάνω στο θέμα, χωρίζοντάς τες σε παραγράφους, οι οποίες έχουν νοηματική αυτοτέλεια.

**ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ
ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ
ΚΕΙΜΕΝΟ**

A

Τα είδη του αφηγητή

► **Αφηγητής** ονομάζεται το πρόσωπο που διηγείται μια ιστορία.

ι. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΦΗΓΗΤΗ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

[Με κριτήριο τη συμμετοχή του ή όχι στα γεγονότα, ο αφηγητής μπορεί να είναι **ομοδιηγητικός** ή **ετεροδιηγητικός**.]

Ομοδιηγητικός αφηγητής	
<p>Ο αφηγητής είναι ένα από τα πρόσωπα που συμμετέχει στην ιστορία είτε ως απλός παρατηρητής είτε ως δρων πρόσωπο. Μάλιστα, όταν αποτελεί τον πρωταγωνιστή της ιστορίας τον χαρακτηρίζουμε αυτοδιηγητικό αφηγητή.</p>	<p>Κύριο χαρακτηριστικό που αναδεικνύει την ύπαρξη ομοδιηγητικού αφηγητή είναι η χρήση ρημάτων σε α' ενικό πρόσωπο.</p> <p>Παράδειγμα [...] Είμαι, να ξέρεις, καλός μιναδόρος· καταλαβαίνω από μέταλλα, βρίσκω φιλόνια, ανοίγω γαλαρίες, κατεβαίνω στα πηγάδια, δε φοβούμαι. Δούλευα καλά, έκανα τον αρχιεργάτη, παράπονο δεν είχα· μα να που ο διάβολος έβαλε την ουρά του. Το περασμένο Σαββατόβραδο ήρθα στο κέφι, και μια και δυο κινώ, βρίσκω τον ιδιοκτήτη που 'χε έρθει εκείνη τη μέρα να μας επιθεωρήσει και τον σπάζω στο ξύλο. [...]</p> <p><i>Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά, Νίκος Καζαντζάκης</i></p>
Ετεροδιηγητικός αφηγητής	
<p>Ο αφηγητής δεν συμμετέχει στην ιστορία που αφηγείται.</p>	<p>Στην αφήγηση ενός ετεροδιηγητικού αφηγητή χρησιμοποιούνται ρήματα σε γ' ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο.</p> <p>Παράδειγμα [...] Ο νέος στρατιώτης ακούμπησε απάνω στο βράχο το ντουφέκι και το κράνος, άνοιξε τα χέρια πλατιά να ξεμουδιάσει το απανωκόρμι, ανάσανε βαθιά κάνα δυο φορές και βιαστικός βάλθηκε να κατηφορίζει την πλαγιά, να φτάξει πιο γρήγορα στη ρεματιά που από χτες είχε σημάνει μια φλεβίτσα γάργαρο, πεντα-</p>

Β

Αφηγηματικοί τρόποι

Αφήγηση	
Εξήγηση	Ο αφηγητής παραθέτει (σε χρονική σειρά συνήθως) τα γεγονότα, τις σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων της ιστορίας.
Λειτουργία	Με την αφήγηση, παρουσιάζονται τα γεγονότα της ιστορίας στον δέκτη και δημιουργείται η πλοκή της.
Παράδειγμα	[...] Το πρωί ήρθε να πάμε στον γιατρό της εταιρείας να επιθεωρηθώ. Η εταιρεία άνοιγε αργά και χρειάστηκε να περιμένουμε. Σε καμιά ώρα φάνηκε ο γιατρός, μπήκαμε μέσα, με εξέτασε , μ' έβγαλε σκάρτο από τραχώματα. Μου ἔδωσε συνταγή να παίρνω φάρμακα, να ρίχνω στα μάτια μου να καθαρίσουν. [...] <i>Συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη, Θανάσης Βαλτινός</i>
Περιγραφή	
Εξήγηση	Ο αφηγητής παρουσιάζει με λεπτομέρειες τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (εξωτερικά ή εσωτερικά) ενός προσώπου, ενός τόπου, ενός αντικειμένου ή ενός φαινομένου.
Λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Βοηθά τον δέκτη να δημιουργήσει στη φαντασία του το σκηνικό της δράσης, τα πρόσωπα, τα αντικείμενα κτλ. ◆ Επιδρά στην ομαλή μετάβαση της ιστορίας από ένα αφηγηματικό μέρος σε κάποιο άλλο. ◆ Αυξάνει την αγωνία του δέκτη, καθώς με την περιγραφή επιβραδύνεται η αφήγηση των γεγονότων (δράση).
Παράδειγμα	[...] Δεν περίμενα να τη βρω σε τόσο οικτρή κατάσταση. Υπήρχαν κάποια ίχνη από την παλιά ομορφιά της: τα βαθυγάλανα μάτια της' η τέλεια συμμετρία του προσώπου της. Μα ήταν υπερβολικά αδύνατη και έμοιαζε βρόμικη. Τα μακριά κόκκινα μαλλιά της κρέμονταν μπερδεμένα στους ώμους της. Τα νύχια της ήταν φαγωμένα και σκισμένα. [...] <i>Η σιωπηλή ασθενής, Άλεξ Μιχαλίδης</i>

ι. Η ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

Γραμμική αφήγηση	
Εξήγηση	Τα γεγονότα εξιστορούνται από τον αφηγητή σε αυστηρή χρονική σειρά.
Λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Βοηθά τον αναγνώστη να παρακολουθήσει τη ροή της ιστορίας.
Ανάδρομη αφήγηση ή αναδρομή ή ανάληψη	
Εξήγηση	Ο αφηγητής σταματά την κύρια αφήγηση για να αναφερθεί σε γεγονότα που συνέβησαν στον παρελθόν (ανακαλεί στη μνήμη του γεγονότα).
Λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Παραθέτει πληροφορίες του παρελθόντος που είναι χρήσιμες για την εξήγηση γεγονότων, συμπεριφορών ή συναισθημάτων των ηρώων της αφήγησης στο παρόν. ▶ Παρέχει πληροφορίες στον αναγνώστη που αυξάνουν το ενδιαφέρον του για την ιστορία.
Παράδειγμα	<p>[...] Μια απ' τις λίγες αναμνήσεις πάντως που έχω απ' όταν ήμουν μωρό είναι να μου τραγουδά η μάνα μου το «Κόκκινο γαρίφαλο». «Κόκκινο γαρίφαλο» όταν με κοιμίζε, το ίδιο όταν με τάιζε ή όταν με ξύπναγε. Ίσως γι' αυτό νιώθω τόσο δεμένος με το τραγούδι, ξέρω γω; [...]</p> <p><i>Στη διαπασών, Βασίλης Παπαθεοδώρου</i></p>
Πρόδρομη αφήγηση ή πρόληψη	
Εξήγηση	Ο αφηγητής αναφέρεται ή υπονοεί γεγονότα που πρόκειται να συμβούν στο μέλλον της ιστορίας.

Άλλες τεχνικές της αφήγησης

Εγκιβωτισμένη αφήγηση ή εγκιβωτισμός	
Εξήγηση	Μέσα στην κύρια αφήγηση κάποιο πρόσωπο της ιστορίας παρουσιάζει μια νέα μικρότερη αφήγηση.
Λειτουργία	<ul style="list-style-type: none">▶ Επιβραδύνει τον ρυθμό της κύριας αφήγησης, αυξάνοντας το ενδιαφέρον και την αγωνία του αναγνώστη για τη συνέχειά της.▶ Προβάλλει τα γεγονότα της ιστορίας μέσα από την οπτική και το σκεπτικό άλλων προσώπων.
Παράδειγμα	<p>[...] Συνάντησα την Κάθι στο καφέ του Εθνικού Θεάτρου, στη Σαουθ Μπανκ, όπου μαζεύονταν συχνά οι καλλιτέχνες μετά τις πρόβες. [...] Κάθισα και η Κάθι συνέχισε την ιστορία της. Της άρεσε πολύ να την αφηγείται. Κάθε τόσο κοίταζε προς το μέρος μου και χαμογελούσε, σαν να ήθελα να με συμπεριλάβει – μα το έκανε εντελώς μηχανικά, γιατί αυτή ήταν η δική της ιστορία, όχι η δική μου.</p> <p>«Καθόμουν σ' ένα μπαρ όταν τελικά εμφανίστηκε. Επιτέλους, όταν πια είχα εγκαταλείψει κάθε ελπίδα πως θα τον έβρισκα ποτέ – μπήκε μέσα ο άντρας των ονείρων μου. Κάλλιο αργά παρά ποτέ. [...]» (Η Κάθι αφηγείται μια ιστορία μέσα στην υπάρχουσα αφήγηση του Θίο.)</p> <p><i>Η σιωπηλή ασθενής, Άλεξ Μιχαηλίδης</i></p>
Ab ovo	
Εξήγηση	Η αφήγηση ξεκινά από την αρχή της ιστορίας, από το γεγονός που προηγείται χρονικά.
Λειτουργία	<ul style="list-style-type: none">▶ Δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να παρακολουθήσει από την αρχή την ιστορία ακολουθώντας τον χρονικό άξονα των γεγονότων.
Παράδειγμα	<p>Ώς τα δεκάξι μου χρόνια παπούτσι δε φόρεσα, μήτε καινούργιο ρούχο. Ό πατέρας μου μιάν ξγνοια είχε, ν' αποχτήσει πολλά χωράφια, λιόδεντρα και συκοπερίβολα. Ή μάνα μου έκανε δεκατέσσερις γέννες, μά τής ζήσαν μόνο έφτά παιδιά κι από τούτα τά τέσσερα τής τά φάγαν οί πολέμοι.</p> <p>Δέ θυμούμαι να μου 'δωκε ποτέ ό πατέρας μου κανένα μεταλλίκι ν' αγοράσω σάν παιδί καραμέλα ή κουλούρι. [...] (Η αφήγηση ξεκινά με τις πρώτες παιδικές μνήμες της ηρωίδας.)</p> <p><i>Ματωμένα χώματα, Διδώ Σωτηρίου</i></p>

Ε

Εκφραστικά μέσα

- Τα εκφραστικά μέσα είναι:
- i.** Το λεξιλόγιο
 - ii.** Οι ρηματικοί τύποι
 - iii.** Οι εικόνες
 - iv.** Η στίξη
 - v.** Τα σχήματα λόγου

i. ΤΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται στην αφήγηση μπορεί να είναι ιδιωματικό, πλούσιο, φτωχό, καθημερινό, επίσημο, λαϊκό κλπ. Η επιλογή του αποκαλύπτει τον συγγραφέα αλλά και τον στόχο του. Ειδικότερα:

1. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Αποκαλύπτει:

- i. τον επηρεασμό του από τα λογοτεχνικά ρεύματα της εκάστοτε εποχής (ή την ένταξή του σε αυτά)
- ii. τη μόρφωσή του
- iii. την καταγωγή του

2. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΟΧΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Αποκαλύπτει:

- i. τη διάθεσή του να ειρωνευτεί, να ψέξει, να καταγγείλει, να γελοιοποιήσει κλπ. (δηλαδή τον επικοινωνιακό σκοπό του)
- ii. τη διάθεσή του να παρουσιάσει με αληθοφάνεια και πειστικότητα την ιστορία, δίνοντας σε κάθε ήρωα τον δικό του ξεχωριστό τρόπο έκφρασης

Η χρήση ιδιωματικού λόγου

Με τη χρήση ιδιωματικού λόγου (λέξεων που χρησιμοποιούνται κατά τόπους στις περιοχές της Ελλάδας από διάφορες κοινωνικές ομάδες), ο αφηγητής επιθυμεί να προσδώσει ζωντάνια, παραστατικότητα και αληθοφάνεια στην ιστορία του, καθώς μεταφέρει ρεαλιστικά στον αναγνώστη τον τρόπο ζωής των ηρώων και το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται.

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ	ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΠΟΙΗΣΗ
♦ Έμμετρος στίχος, με ρυθμό και με ομοιοκαταληξία (συνήθως).	♦ Ελεύθερος στίχος, χωρίς ομοιοκαταληξία, ρυθμό και μέτρο.
♦ Όμοιος αριθμός στίχων ανά στροφή.	♦ Ανόμοιος αριθμός στίχων ανά στροφή.
♦ Ίδιος αριθμός συλλαβών ανά στίχο.	♦ Ανόμοιος αριθμός συλλαβών ανά στίχο.
♦ Χρησιμοποιούνται κανονικά τα σημεία στίξης.	♦ Ελλιπής ή καθόλου χρήση των σημείων στίξης.
♦ Ξεκάθαρη η κεντρική ιδέα του εκάστοτε ποιήματος.	♦ Το νόημα του ποιήματος δεν είναι ξεκάθαρο.
♦ Χρήση προσεγμένου-ποιητικού λεξιλογίου.	♦ Χρήση καθημερινού-αντιποιητικού λεξιλογίου.
♦ Ο τίτλος προϊδεάζει τον αναγνώστη για το περιεχόμενο του ποιήματος.	♦ Προβληματικός τίτλος που δεν δηλώνει ξεκάθαρα το νοηματικό περιεχόμενο του ποιήματος.

Παράδειγμα

Παράκληση για συγγνώμη

Κύριε!

Γείτονα!

Άνοιξε γείτονα!

Αν τυχόν και παραπονέθηκα

σε παρακαλώ να με συγχωρήσεις.

Αν είπα, αν έκλαψα, αν ζήτησα αγάπη,

αν χάιδεψα των παιδιών μου τα χέρια

σαν κάτι δικό μου,

αν δεν στάθηκα όσο

περήφανος θα 'πρεπε μέσα στη γύμνια μου,

Ζ

Χαρακτηριστικά δημοτικών τραγουδιών

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
<p>◆ Η ανωνυμία του δημιουργού. Ο δημιουργός και συνθέτης του δημοτικού τραγουδιού παραμένει άγνωστος.</p>
<p>◆ Κάθε στίχος αποτελείται από δεκαπέντε συλλαβές (και ιαμβικό μέτρο).</p>
<p>◆ Δεν υπάρχει ομοιοκαταληξία.</p>
<p>◆ Επανάληψη του α' ημιστίχου στο β' ημιστίχιο. [π.χ. «Κι ο ήλιος την ερώτησε κι ο ήλιος τη ρωτάει...», <i>Η Λαφίνα</i>]</p>
<p>◆ Ο νόμος των τριών. Αναφέρονται τρία πράγματα-πρόσωπα-έννοιες από τα οποία συνήθως δίδεται έμφαση στο τρίτο. [π.χ. «... Το Σούλι κι αν προσκύνησε, κι αν τούρκεψεν η Κιάφα, η Δέσπω αφέντες Λιάπηδες δεν έκανε, δεν κάνει.», <i>Της Δέσπως</i>]</p>
<p>◆ Τα άστοχα ερωτήματα που προωθούν την εξέλιξη της ποιητικής αφήγησης και κορυφώνουν την ποιητική ένταση. [π.χ. «Μήνα σε γάμο ρίχνονται, μήνα σε χαροκόπι;», <i>Της Δέσπως</i>]</p>
<p>◆ Υπαρξη πολλών σχημάτων λόγου (υπερβολές, αντιθέσεις, προσωποποιήσεις, μεταφορές, επαναλήψεις).</p>
<p>◆ Χρήση συμβολικών αριθμών, συνήθως του τρία και των πολλαπλάσιών του ή του επτά. [π.χ. «Τρία πουλιά απ' την Πρέβεζα διαβήκανε στην Πάργα...», <i>Της Πάργας</i>]</p>
<p>◆ Το θέμα του αδύνατου. [π.χ. «Τρεις αντρειωμένοι βούλονται να βγουν από τον Άδη», <i>Η λυγερή στον Άδη</i>]</p>
<p>◆ Η χρήση συμβόλων, συνήθως ζώων, και ιδιαίτερα πουλιών, που λειτουργούν ως μεταφοροί. [π.χ. «Τρία πουλιά απ' την Πρέβεζα διαβήκανε στην Πάργα. Το 'να κοιτάει την ξενιτιά, τ' άλλο τον Αϊ-Γιαννάκη, το τρίτο το κατάμαυρο μοιριολογάει και λέει...», <i>Της Πάργας</i>]</p>

**ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΕΣ**

**ΚΡΙΤΗΡΙΑ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ**

1

Θεματική ενότητα

Ειρήνη – Πόλεμος

Ειρήνη: Είναι η κατάσταση κατά την οποία οι λαοί συμβιώνουν αρμονικά μεταξύ τους με ομόνοια και απουσιάζει οποιαδήποτε πολεμική σύρραξη.

Η αξία της ειρήνης:

- ✓ Σε περιόδους ειρήνης οι άνθρωποι νιώθουν ασφαλείς, γίνονται δημιουργικοί και μπορούν να αντιμετωπίζουν με αισιοδοξία τη ζωή και το μέλλον τους.
- ✓ Επικρατεί ισότητα, ισονομία και ισοπολιτεία μεταξύ των ανθρώπων, γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα και περιορίζονται φαινόμενα εκμετάλλευσης και βίας.
- ✓ Αναπτύσσεται η οικονομία των κρατών και βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των πολιτών, αφού, από κοινού, πολίτες και κυβερνήτες αφοσιώνονται απερίσπαστα στην εξέλιξή του.
- ✓ Περιορίζονται σημαντικά κοινωνικά φαινόμενα, όπως η φτώχεια, η ανεργία, η έλλειψη περίθαλψης και παιδείας, που κατά την περίοδο πολέμου υποβιβάζουν την ανθρώπινη ύπαρξη.
- ✓ Ο πολιτισμός και οι τέχνες αναπτύσσονται απροβλημάτιστα, καθώς οι πνευματικοί δημιουργοί είναι ελεύθεροι να εκφραστούν και να δημιουργήσουν.
- ✓ Η επιστήμη εξελίσσεται προς όφελος του ανθρώπου, αποσκοπώντας στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του και όχι στην εξόντωσή του μέσω της πολεμικής βιομηχανίας.

Πόλεμος: Είναι η κατάσταση κατά την οποία μεγάλες ομάδες ανθρώπων (κράτη, φυλές, έθνη κ.ά.) αλληλοσυγκρούονται με τη χρήση ένοπλης βίας, έχοντας ως στόχο την κυριαρχία και την εξόντωση του αντιπάλου.

Αίτια πρόκλησης πολέμων:

- Οικονομικά, πολιτικά και εδαφικά συμφέροντα ανάμεσα στα κράτη, που οι ανώτεροι θεωρούν ότι θα λυθούν με τις πολεμικές διαμάχες.
- Παραγωγή εξοπλισμών και όπλων τα οποία πρέπει να εισέλθουν στην αγορά και να πουληθούν, για να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα και τα οικονομικά οφέλη

των κρατών που στηρίζουν την οικονομία τους σε αυτά.

- **Ο εθνικισμός, ο θρησκευτικός φανατισμός και οι φυλετικές διακρίσεις που υποθάλλουν** και αναβιώνουν χρόνια εθνικά μίσση μεταξύ των κρατών.
- **Οι υπερρεαλιστικές φιλοδοξίες των πολιτικών ηγετών**, οι οποίοι επιθυμούν να αυξήσουν τη δύναμή τους και την κυριαρχία τους στον παγκόσμιο χάρτη.
- **Η ανισότητα που επικρατεί στην κατανομή του πλούτου**, εξαιτίας της εκμετάλλευσης του σημαντικότερου ποσοστού των πλουτοπαραγωγικών πηγών παγκοσμίως από τα «δυνατά» κράτη.
- **Η αδιαφορία του σύγχρονου ανθρώπου** ο οποίος, παρασυρόμενος από την καταναλωτική μανία και τον υλιστικό τρόπο ζωής, δεν αντιδρά και δεν αντιστέκεται στη μεγαλομανία των κρατούντων.

Συνέπειες του πολέμου:

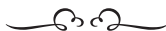
- ⊘ **Μεγάλος αριθμός ανθρώπων χάνει τη ζωή του**, πολλοί εκ των οποίων ανήκουν στον άμαχο πληθυσμό (γυναίκες, παιδιά).
- ⊘ **Καταστροφή περιουσιών και υποδομών** (ιδιωτικών και δημόσιων), που εξαναγκάζουν τα εμπόλεμα κράτη και τους πολίτες σε μια «νέα αρχή» μετά την κατάπαυση του πυρός.
- ⊘ **Αφανισμός ολόκληρων κρατών**, καθώς καταστρέφονται σπίτια, άνθρωποι χάνονται και μια ολόκληρη πολιτεία καταλήγει να γίνεται συντρίμια.
- ⊘ **Ψυχολογικά τραύματα όσων επέζησαν**, τα οποία θα τους συντροφεύουν για το υπόλοιπο της ζωής τους, αλλά και ένας μόνιμος φόβος επανάληψης των όσων έζησαν.
- ⊘ **Δραματική μείωση του παραγωγικού πληθυσμού ενός έθνους**, καθώς οι περισσότερες απώλειες αφορούν κυρίως νέους ανθρώπους.
- ⊘ **Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος** εξαιτίας της χρήσης όπλων που επιφέρουν σημαντικές και μακροχρόνιες επιπτώσεις στη γη.

Τρόποι αποφυγής των πολέμων:

- ✓ **Παροχή ανθρωπιστικής παιδείας από το σχολείο**, με ταυτόχρονη έμφαση στη σημασία του διαλόγου, ώστε οι νέοι να καλλιεργήσουν από μικρή ηλικία φιλειρηνική συνείδηση και δημοκρατικές αρχές.
- ✓ **Οι καλλιτέχνες και οι επιστήμονες** οφείλουν να βοηθήσουν με κάθε τρόπο στην επικράτηση της ειρήνης, ασκώντας έλεγχο στις εξουσίες των κρατών και αφυπνίζοντας με το έργο τους και τους λόγους την κοινή συνείδηση.
- ✓ **Οι διεθνείς οργανισμοί** (π.χ. ΟΗΕ κ.ά.) οφείλουν να δραστηριοποιηθούν πιο ενεργά στον αγώνα επικράτησης της ειρήνης, επεμβαίνοντας καθοριστικά στην ειρηνική επίλυση των διαφορών μεταξύ των λαών χρησιμοποιώντας τον διάλογο.
- ✓ **Οι κυβερνήσεις των ισχυρών κρατών** οφείλουν να εγκαταλείψουν τις υπερρεαλι-

στικές διεκδικήσεις τους και να σεβαστούν το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση, αντιλαμβανόμενοι τις ευεργετικές επιδράσεις της ειρήνης στον κόσμο.

- ✓ Τα ΜΜΕ πρέπει να αντιληφθούν τη σημαντικότητα του ρόλου τους στην ενημέρωση των πολιτών και να επιδιώκουν την αντικειμενική αναφορά των γεγονότων, αποκαλύπτοντας τις αυταρχικές συμπεριφορές των κρατών και προστατεύοντας την ύπαρξη της παγκόσμιας ειρήνης.

1^ο Κριτήριο Αξιολόγησης

Ειρήνη – Πόλεμος

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα:

■ Το άρθρο αντλήθηκε από την ιστοσελίδα www.eleftheria.gr.

ΟΧΙ στον πόλεμο... ΝΑΙ στην ειρήνη

Δράση ενάντια στον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, υλοποίησαν χθες Διοι μαθητές του 2ου ΓΕΛ Λάρισας, στο προαύλιο του σχολείου τους. Τα παιδιά φώναζαν το δικό τους ΟΧΙ στον πόλεμο, έχοντας στο πλευρό τους καθηγητές τους, ενώ παρέστησαν και η περιφερειακή διευθύντρια Εκπαίδευσης Θεσσαλίας κ. Βασιλική Ζιάκα και ο διευθυντής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λάρισας, κ. Νίκος Ζέρβας.

Τα παιδιά σχημάτισαν το σήμα της ειρήνης με τα σώματά τους, φώναζαν συνθήματα ενάντια στον πόλεμο, ύψωσαν πανό και εκπρόσωπός τους δήλωσε για τη χθεσινή δράση τα εξής: «Η μάζωξή μας δεν είναι σχολική γιορτή. Δεν είναι επέτειος. Δεν κάναμε πρόβα. Δεν είναι κάτι οργανωμένο και στημένο. Είναι μία αυθόρμητη κραυγή διαμαρτυρίας ενάντια σε αυτό που έμοιαζε απίθανο και αδιανόητο, δηλαδή να ακούμε και να βλέπουμε σκηνές πολέμου στην Ευρώπη του 2022. Τα 16 και 17 μας χρόνια δεν μας επιτρέπουν, αλλά ούτε και θέλουμε να πάρουμε το μέρος κανενός. Μας επιτρέπουν όμως και μας επιβάλλουν να εκφράσουμε την αντίρησή μας σε αυτό που γίνεται σε μία ήπειρο, η οποία δεινοπάθησε τον προηγούμενο αιώνα βιώνοντας δύο Παγκόσμιους Πολέμους. Πιστεύαμε ότι διδαχθήκαμε από τα λάθη του παρελθόντος και ότι θα ζούσαμε με ειρήνη και ασφάλεια. Ελπίζαμε ότι οι λαοί θα είχαν την ικανότητα να λύσουν τις όποιες διαφορές τους, εφαρμόζοντας τις αξίες του διαλόγου και του Ανθρωπισμού. Όμως κάναμε λάθος! Αντί γι' αυτό, τα εφηβικά μας μάτια βλέπουν την τραγική πραγματικότητα. Βλέπουμε αυτό

που είχαμε συνηθίσει να είναι θέμα κινηματογραφικής ταινίας: ο θάνατος, ο τρόμος, η καταστροφή, ο ξεριζωμός. Και το χειρότερο, η απειλή ενός πυρηνικού ολέθρου. Η φωνή του καθενός μας ξεχωριστά μπορεί να ακούγεται σαν ψίθυρος. Οι φωνές όμως όλων μας μπορούν να ενωθούν σε μια δυνατή κραυγή που ελπίζουμε να φτάσει στα αυτιά των ισχυρών ως έκκληση αγωνίας και ικεσίας να πρυτανεύσει η λογική και η ειρήνη. Γιατί λέμε δυνατά ΟΧΙ στον πόλεμο. Θέλουμε ΕΙΡΗΝΗ και τη θέλουμε ΤΩΡΑ. Την απαιτούμε άμεσα. Θέλουμε ΕΙΡΗΝΗ για να κερδίσουμε τη ζωή μας, για να ονειρευόμαστε, για να παράγουμε, για να προοδεύσουμε εμείς και όλη η ανθρωπότητα».

Κάλεσμα στους Συλλόγους Γονέων και στους Συλλόγους Διδασκόντων για να πάρουν πρωτοβουλίες για δράσεις κατά του πολέμου της Ουκρανίας απευθύνει με ανακοίνωσή της η Ένωση Γονέων και Κηδεμόνων Μαθητών Δήμου Λάρισας. Στην ανακοίνωση αναφέρει χαρακτηριστικά «Για άλλη μια φορά οι οικονομικοί ανταγωνισμοί μεταξύ ισχυρών κρατών και ιμπεριαλιστικών* Οργανισμών για τη διασφάλιση κερδών και τον έλεγχο πλουτοπαραγωγικών πηγών έχουν μόνο θύματα. Θύματα είναι οι λαοί που καλούνται να πληρώσουν με τη ζωή τους και με ξεριζωμό από τον τόπο τους, τους ανταγωνισμούς ΗΠΑ-NATO-ΕΕ και Ρωσίας. Οι λαοί δεν έχουν τίποτα να χωρίσουν μεταξύ τους. Οι λαοί πρέπει να ζουν ειρηνικά, με σεβασμό της κουλτούρας και του πολιτισμού του κάθε λαού. Καλούμε τους Συλλόγους Γονέων να πάρουν πρωτοβουλίες ενάντια στον πόλεμο στην Ουκρανία και μαζί με τους Συλλόγους Διδασκόντων να εξηγήσουν σε κάθε μαθητή γιατί γίνονται οι πόλεμοι. Ποιος κερδίζει και ποιος χάνει; Γιατί ενώ δεν υπάρχουν λεφτά για την Παιδεία, υπάρχουν για εξοπλιστικά προγράμματα και αποστολή πολεμικού υλικού από τη χώρα μας στον πόλεμο; Ποιον εξυπηρετούν οι βάσεις του NATO και των ΗΠΑ στη χώρα μας και πώς χρησιμοποιούνται για πολέμους ενάντια σε άλλους λαούς; Το όνειρο κάθε παιδιού είναι η ΕΙΡΗΝΗ... και γι' αυτήν αγωνιζόμαστε. Παίρνουμε πρωτοβουλίες ενάντια στον πόλεμο σε κάθε σχολείο.»

* **ιμπεριαλιστικός:** ο σχετικός με την κατακτητική και επεκτατική πολιτική ενός κράτους που γίνεται με στρατιωτικά μέσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

A1. Να παρουσιάσετε σε 60-70 λέξεις τους λόγους που οδήγησαν τους μαθητές στη δράση κατά του πολέμου Ρωσίας-Ουκρανίας, σύμφωνα με τις δηλώσεις του εκπροσώπου τους.

[Μονάδες 10]

A2. Στην τελευταία παράγραφο («Κάλεσμα στους Συλλόγους Γονέων... στον πόλεμο σε κάθε σχολείο.») η Ένωση Γονέων και Κηδεμόνων Μαθητών Δήμου Λάρισας καταφεύγει στην επίκληση στο συναίσθημα, για να παρακινήσει τους Συλλόγους Γονέων

& Διδασκόντων να αναλάβουν πρωτοβουλίες κατά του πολέμου. Να καταγράψετε δύο (2) διαφορετικά μέσα πειθούς δίνοντας από ένα παράδειγμα για το καθένα.

[Μονάδες 5]

2^η δραστηριότητα

A3. «Δράση ενάντια στον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, υλοποίησαν χθες οι μαθητές του 2ου ΓΕΛ Λάρισας, στο προαύλιο του σχολείου τους»: Να μετατρέψετε τη σύνταξη της πρότασης σε παθητική (μονάδες 5) και να αναφέρετε τι αλλάζει ως προς το ύφος της μετά την μετατροπή (μονάδες 2).

[Μονάδες 7]

A4. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις των παρακάτω προτάσεων:

- i. «Η μάζωξή μας δεν είναι σχολική γιορτή.»
- ii. «Πιστεύαμε ότι διδαχθήκαμε από τα λάθη του παρελθόντος [...]».
- iii. «[...] για να πάρουν πρωτοβουλίες για δράσεις κατά του πολέμου [...]»

[Μονάδες 8]

3^η δραστηριότητα

A5. Οι μαθητές του 2^{ου} Λυκείου Λάρισας δηλώνουν για τον πόλεμο στην Ουκρανία: «... τα εφηβικά μας μάτια βλέπουν την τραγική πραγματικότητα. Βλέπουμε αυτό που είχαμε συνηθίσει να είναι θέμα κινηματογραφικής ταινίας: ο θάνατος, ο τρόμος, η καταστροφή, ο ξεριζωμός». Ποιες, κατά την άποψή σας, είναι οι συνέπειες ενός πολέμου για τους λαούς που εμπλέκονται σε αυτόν; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας τεκμηριωμένα σε ένα άρθρο 200-250 λέξεων το οποίο θα δημοσιευτεί σε νεανική ιστοσελίδα.

[Μονάδες 20]

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα:

Ο Πέτρος Αμπατζόγλου (1931-2004) ανήκει στους Έλληνες πεζογράφους της μεταπολεμικής γενιάς. Το απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή «Με τον Μινώταυρο», Εκδόσεις Φέξη, Αθήνα 1962, σ. 104.

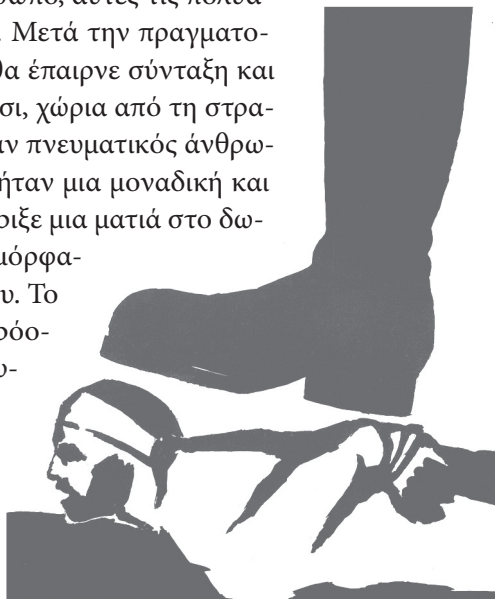
Από θέσεως ισχύος

Πέτρος Αμπατζόγλου

Δεν ήταν βέβαια καμία στρατιωτική μεγαλοφυΐα αλλά υπηρετούσε την πατρίδα με υπακοή. Η αλήθεια είναι πως οι κατώτεροί του στο βαθμό περνούσαν δύσκολες ώρες μαζί του, αυτό όμως γινόταν για το δικό τους καλό αφού ο στρατιώτης κι ο παπάς πρέπει να ξεχνούν την υπερηφάνεια και τον εγωισμό τους. Τότε το

σύστημα λειτουργεί υποδειγματικά και δεν παρουσιάζει καμιά επικίνδυνη διαφωνία. Ο συνταγματάρχης ήταν αυστηρός, ο ίδιος έλεγε πως η σκληρότητα του ήταν κρυμμένη τρυφερότητα για τους άλλους κι ύστερα είχε πάντα δίκιο. Πραγματικά, στα τριάντα χρόνια της στρατιωτικής του ζωής δεν έπιασε τον εαυτό του ούτε μια φορά να βρίσκεται στο άδικο, απορούσε μάλιστα κι ο ίδιος γι' αυτή τη σύμπτωση που τον έκανε περίπου αλάθητο. Διαπίστωνε πως έφταιγαν πάντα οι άλλοι και το περίεργο είναι πως αυτό γινόταν όχι μονάχα με τους κατωτέρους του –πράγμα άλλωστε φυσικό– αλλά και με τους ανωτέρους. Πολλές φορές, σε ώρες περισυλλογής, σκεπτόταν με μια αδιόρατη πίκρα, πόσο θαυμάσιο θα ήταν το στράτευμα αν είχε πέντε δέκα στρατηγούς με το δικό του χαρακτήρα, ευφυΐα και ήθος. Οπωσδήποτε, παρηγοριόταν με τη σκέψη πως τίποτα δεν είναι τέλειο στον κόσμο ούτε κι η διάρθρωση του στρατεύματος.

Αυτή τη χρονιά έγινε μια επανάσταση. Οι λόγοι ήταν μια οικονομική κρίση και η διαφωνία του λαού με την Κυβέρνηση ως προς τη σημασία της «ελευθερίας». Ο συνταγματάρχης διοικούσε μια δύναμη από τεθωρακισμένα κι είχε στρατοπεδεύσει στο Δημόσιο Πάρκο με τη διαταγή να ξεκαθαρίσει τους ακραίους συνοικισμούς της πόλης. Ευτυχώς η δουλειά ήταν σχετικά εύκολη, γιατί η επανάσταση πνίγηκε πριν προφτάσει να καταλάβει το Ραδιοφωνικό Σταθμό και το Υπουργείο Ασφαλείας, δηλαδή ολόκληρο το Κράτος. Έτσι ο συνταγματάρχης σηκώθηκε εκείνο το πρωί με κέφι για δουλειά, μια ακόμα τέτοια επανάσταση και θα έφθανε το βαθμό του ταξιαρχου κι ύστερα πια ένας καλός πόλεμος και θα γινόταν στρατηγός. Όπως ντυνόταν επιθεωρούσε με ευχαρίστηση τα καλοσιδερωμένα ρούχα του και τις μπότες, μύρωσε το ξανθό μουστάκι του και χάιδεψε τα μάγουλά του. Πόσο το αγαπούσε αυτό το πρόσωπο, αυτές τις πολυγαπημένες ρυτίδες και τα έξυπνα μάτια. Μετά την πραγματοποίηση του ονείρου του –τον πόλεμο– θα έπαιρνε σύνταξη και θα έγραφε τα απομνημονεύματά του. Έτσι, χώρια από τη στρατιωτική δόξα, θα χαιρόταν τη ζωή και σαν πνευματικός άνθρωπος. Του άξιζε όμως, γιατί πίστευε πως ήταν μια μοναδική και εξέχουσα φυσιογνωμία. Έτοιμος τώρα, έριξε μια ματιά στο δωμάτιό του. Το κρεβάτι ήταν άστρωτο και μόρφασε με απέχθεια όπως το είδε μπροστά του. Το μισούσε το κρεβάτι γιατί εμπόδιζε την πρόοδό του. Είχε μια μικρή θεωρία πάνω σ' αυτό το θέμα. Στον ύπνο του άλλου, έλεγε, φτιάχνεις την καταστροφή του. Γιατί μονάχα εκείνες τις ώρες είσαι, επιτέλους, χωρίς αντίπαλο. Οπωσδήποτε σήμερα δεν είχε διάθεση για φιλοσοφικές σκέψεις αλλά για δράση. Δι-

ασκέδαζε κιόλας με την ιδέα πως την ίδια στιγμή που αυτός χαιρόταν το ηλιόλουστο πρωινό, οι επαναστάτες περίμεναν απελπισμένοι το θάνατό τους. [...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

- B1.** Σε μία παράγραφο (60-70 λέξεων) να παρουσιάσετε τον χαρακτήρα του συνταγματάρχη, όπως φαίνεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με χωρία του κειμένου. [Μονάδες 15]

2^η δραστηριότητα

- B2. α)** Να εντοπίσετε το είδος του αφηγητή (ομοδιηγητικός, ετεροδιηγητικός) (μονάδες 2) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας (μονάδες 2). [Μονάδες 4]
- B2. β)** «Διαπίστωνε πως έφταιγαν πάντα οι άλλοι και το περίεργο είναι πως αυτό γινόταν όχι μονάχα με τους κατωτέρους του –πράγμα άλλωστε φυσικό– αλλά και με τους ανωτέρους. Πολλές φορές, σε ώρες περισυλλογής, σκεπτόταν με μια αδιόρατη πίκρα, πόσο θαυμάσιο θα ήταν το στράτευμα αν είχε πέντε δέκα στρατηγούς με το δικό του χαρακτήρα, ευφυΐα και ήθος.»
Να μετατραπεί το παραπάνω απόσπασμα σε μονόλογο (μονάδες 5). Ποια αλλαγή παρατηρείτε ως προς το είδος του αφηγητή; (μονάδες 3) [Μονάδες 8]
- B3.** Να εντοπίσετε στο κείμενο μία (1) εικόνα και μία (1) μεταφορά. [Μονάδες 3]

3^η δραστηριότητα

- B4.** Ο συνταγματάρχης του κειμένου παρουσιάζεται ως ένας πολεμοχαρής άνθρωπος. Με ποια επιχειρήματα θα προσπαθούσατε να αλλάξετε την άποψή του για τον πόλεμο και να τον πείσετε πως μόνο δεινά μπορεί να προσφέρει στην ανθρωπότητα; Ποια εφόδια πρέπει να έχει ο σύγχρονος άνθρωπος για να αποφύγει την πιθανότητα να δημιουργήσει έναν χαρακτήρα σαν τον δικό του; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων. [Μονάδες 20]

Αλληλεγγύη: Το αίσθημα ενότητας μεταξύ των ανθρώπων που αποφέρει τη διεκδίκηση κοινών στόχων και την εκδήλωση άδολου ενδιαφέροντος για τον συνάνθρωπο.

Η αξία της αλληλεγγύης:

- ✓ Ενδυναμώνει την κοινωνική συνοχή, καθώς συσφίγγονται οι σχέσεις μεταξύ των πολιτών και αναδεικνύονται οι αξίες της συνεργασίας και της αλληλοεκτίμησης.
- ✓ Περιορίζονται άμεσα και δραστικά κοινωνικά προβλήματα (π.χ. φτώχεια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.ά.), που το κράτος με τον τρόπο λειτουργίας του αδυνατεί να αντιμετωπίσει.
- ✓ Δημιουργεί αίσθημα ευχαρίστησης και ολοκλήρωσης στους ανθρώπους, γιατί νιώθουν να ικανοποιείται η φυσική ανάγκη προσφοράς τους προς τον συνάνθρωπο.
- ✓ Καταργεί τον εγωισμό του ατόμου και το φέρνει πιο κοντά στην κοινωνία, κάνοντάς το να αισθάνεται χρήσιμο μέλος της.
- ✓ Περιορίζει τον ανθρώπινο πόνο και τη θλίψη, λειτουργώντας ως «φυσικό αναλγητικό» στην εμφάνιση των εκάστοτε προβλημάτων.
- ✓ Οδηγεί στη συνολική εξέλιξη της κοινωνίας και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων, αφού βοηθώντας ο ένας τον άλλον εκπληρώνονται ταχύτερα οι στόχοι τους.

Αιτίες έλλειψης αλληλεγγύης:

- Ο άνθρωπος, «τυφλωμένος» από την μανία του κέρδους και την απόκτηση υλικών αγαθών, αδιαφορεί για τον συνάνθρωπο και ενδιαφέρεται μόνο για την ικανοποίηση των προσωπικών του φιλοδοξιών.
- Η έλλειψη παιδείας του σημερινού ανθρώπου, ο οποίος μεγαλώνει σε ένα ατομικιστικό περιβάλλον και αδυνατεί να υιοθετήσει τις αξίες της αλληλεγγύης και της βοήθειας προς τον συνάνθρωπο.
- Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής, η εξαντλητική εργασία και οι συνεχώς αυξανόμενες υποχρεώσεις δεν αφήνουν στο άτομο τον απαραίτητο ελεύθερο χρόνο, για να αναπτύξει αλληλέγγυα δράση.

- Οι ασφυκτικές συνθήκες ζωής στις μεγαλουπόλεις, εξαιτίας της αστικοποίησης, καθιστούν απρόσωπες τις σχέσεις των ανθρώπων και οδηγούν στην αδιαφορία για τον συνάνθρωπο.
- Οι φορείς αγωγής (οικογένεια, σχολείο κτλ.) αδιαφορούν για τη μεταλαμπάδευση των αξιών της αλληλεγγύης στους νέους και στοχεύουν κυρίως στην απόκτηση της χρησιμοθηρικής γνώσης που θα επιφέρει την επαγγελματική επιτυχία.

Τρόποι ενίσχυσης της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων:

- ✓ Οι γονείς οφείλουν να αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση για τους νέους και να δείχνουν αλληλεγγύη προς τον συνάνθρωπο σε κάθε ευκαιρία αναδεικνύοντας την αξία της στη ζωή του ανθρώπου.
- ✓ Το σχολείο πρέπει να απομακρυνθεί από το εξετασιοκεντρικό σύστημα εκπαίδευσης που το χαρακτηρίζει και να εντάξει στο πρόγραμμά του μαθήματα και δράσεις που θα οδηγούν στη δημιουργία προσωπικοτήτων με ανθρωπιστικές αρχές και αξίες, όπως αυτή της αλληλεγγύης.
- ✓ Η συμμετοχή σε εθελοντικές ομάδες και συλλόγους μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην ανάδειξη της αλληλεγγύης προς τον συνάνθρωπο και των ευεργετικών αποτελεσμάτων της για την κοινωνία.
- ✓ Είναι σημαντικό κάθε πολίτης ξεχωριστά να αντιληφθεί την ανάγκη ύπαρξης της αλληλεγγύης στις δύσκολες εποχές που διανύουμε και να βοηθά με κάθε δυνατό μέσο στην επίτευξή της.

Αλληλεγγύη

2° Κριτήριο Αξιολόγησης

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα:

Η Εύη Τσικρικού σπούδασε Ψυχολογία στο Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και αρθρογραφεί σε ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα. Το παρακάτω κείμενο αντλήθηκε από το www.thalpos.org.gr.

Ανθρώπινη Αλληλεγγύη – Μία αξία πιο επίκαιρη από ποτέ!

Ζώντας σε μια εποχή όπου τουλάχιστον ο μισός πληθυσμός του πλανήτη δοκιμάζεται από φτώχεια, πόλεμο, καθεστώτα βίας, φυσικές καταστροφές και επιδημίες, η λέξη αλληλεγγύη αποκτά αυτομάτως μεγαλύτερη βαρύτητα. Και δεν εί-

ναι μία απλή λέξη, αλλά αποτελεί αξία, την οποία οφείλουμε να διατηρήσουμε αν θέλουμε να αποκαλούμαστε άνθρωποι. Η αλληλεγγύη, είναι το ηθικό καθήκον της αλληλοβοήθειας, της υποχρέωσης που έχουν τα μέλη μιας ομάδας να υποστηρίζονται και να ενισχύονται αμοιβαία.

Το γεγονός ότι ανήκουμε σε διάφορες υποομάδες, όπως φυλετικές, εθνικές, θρησκευτικές, οικονομικές, πολιτικές, ταξικές κ.ά., αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο, που επιτελεί διάφορους σκοπούς. Είναι σημαντικό για τον άνθρωπο –ως κοινωνικό ον– να νιώθει ότι ανήκει σε μία ομάδα μαζί με άλλους, που να μοιράζεται ορισμένα κοινά και να νιώθει ασφάλεια μέσα σε αυτήν. Έτσι ικανοποιείται και η σημαντική ανάγκη του ανήκειν, σύμφωνα με την πυραμίδα αναγκών του Maslow. **Όμως** όλες αυτές οι υποομάδες, πολλές φορές μας οδηγούν στο να ξεχνάμε τη βασική και μεγάλη ομάδα στην οποία ανήκουμε, την ομάδα των ανθρώπων.

Όλοι είμαστε άνθρωποι και έχουμε τις ίδιες ανάγκες, τους ίδιους φόβους, τα ίδια πάθη. Και μπορεί να έχουμε πολλές διαφορές μεταξύ μας, αλλά οι ομοιότητες είναι περισσότερες. Είναι ανούσιο να υπερηφανευόμαστε για την εθνική, θρησκευτική, ταξική κ.τ.λ. ταυτότητά μας, αν δεν είμαστε πάνω από όλα άνθρωποι, αν δεν υπερισχύει **δηλαδή** η ανθρωπιά μας. Το να προσφέρουμε βοήθεια βάσει διακρίσεων αυτό δεν είναι αλληλεγγύη, το να βοηθάμε όσο μας επιτρέπουν οι δυνατότητες μας, αυτό είναι.

Η αλληλεγγύη δεν είναι μια εκδήλωση οίκτου του ισχυρού προς τον αδύνατο, **αλλά** η έκφραση της ανάγκης ενότητας του ανθρώπου προς τον συνάνθρωπο. Είναι η συνειδητή επιλογή να μοιραζόμαστε και να βοηθάμε τους συνανθρώπους μας, παραμερίζοντας τις διαφορές.

Θεωρώντας, **λοιπόν**, ότι η αλληλεγγύη, είναι μία από τις θεμελιώδεις και παγκόσμιες αξίες που θα πρέπει να διέπει τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων τον 21ο αιώνα, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 2005, καθιέρωσε η Διεθνής Ημέρα Ανθρώπινης Αλληλεγγύης, να γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 20 Δεκεμβρίου.

Πιο επίκαιρη από ποτέ αυτή η εποχή, μας δίνει τη δυνατότητα να αποδείξουμε ο καθένας μας ξεχωριστά, ότι αξίζουμε να φέρουμε τον τίτλο «άνθρωπος».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

A1. Στηριζόμενοι στις τέσσερις πρώτες παραγράφους του κειμένου («Ζώντας σε μια εποχή... παραμερίζοντας τις διαφορές.»), να παρουσιάσετε το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά του όρου «αλληλεγγύη», όπως περιγράφονται από την αρθρογράφο. [Μονάδες 10]

A2. Η αρθρογράφος επιλέγει να αναπτύξει τις απόψεις της χρησιμοποιώντας κυρίως ρήματα σε α' πληθυντικό πρόσωπο. Να παραθέσετε δύο σχετικά παραδείγματα

(μονάδες 2) και να δικαιολογήσετε αυτήν την εκφραστική επιλογή της (μονάδες 3).

[Μονάδες 5]

2^η δραστηριότητα

A3. α) «Όλοι είμαστε άνθρωποι και έχουμε τις ίδιες ανάγκες, τους ίδιους φόβους, τα ίδια πάθη». Να αναγνωρίσετε τους δύο (2) τρόπους σύνδεσης όρων/πρωτάσεων (παρατακτική σύνδεση, υποτακτική σύνδεση, ασύνδετο σχήμα) που υπάρχουν στην παραπάνω περίοδο (μονάδες 3) και να αναφέρετε τι συνδέουν σε κάθε περίπτωση (μονάδες 4).

[Μονάδες 7]

A3. β) Να αναγνωρίσετε τη νοηματική σχέση που δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου.

i. «Όμως όλες αυτές οι υποομάδες...».

ii. «Η αλληλεγγύη δεν είναι μια εκδήλωση οίκτου του ισχυρού προς τον αδύνατο, αλλά η έκφραση της ανάγκης ενότητας...».

iii. «[...] αν δεν υπερισχύει δηλαδή η ανθρωπιά μας».

iv. «Θεωρώντας λοιπόν ότι η αλληλεγγύη...»

[Μονάδες 8]

3^η δραστηριότητα

A4. Με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα Ανθρώπινης Αλληλεγγύης που γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 20 Δεκεμβρίου, το σχολείο σας διοργανώνει μια σχετική εκδήλωση στην οποία καλείστε, ως εκπρόσωπος της τάξης σας, να παρουσιάσετε με την ομιλία σας (200-250 λέξεις) τρόπους με τους οποίους μπορεί ο σύγχρονος άνθρωπος να φανεί αλληλέγγυος προς τους συνάνθρωπούς του.

[Μονάδες 20]

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα:

Με το λογοτεχνικό ψευδώνυμο Παύλος Νιρβάνας είναι γνωστός ο λογοτέχνης Πέτρος Κ. Αποστολίδης (1866-1937). «Το μοιρασμένο φλουρί» προέρχεται από τη συλλογή «Διηγήματα», Εκδόσεις Διάνυσμα.

Το μοιρασμένο φλουρί

Παύλος Νιρβάνας

Τὸ πρῶτο φλουρί τῆς βασιλόπιτας πού μου ἔπεσε –ἔνα ἀληθινὸ φλουρί, γιατί ὁ πατέρας μου τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, πρὶν φτωχύνει ἀκόμη, ὅπως φτώχυνε στὰ ὕστερά του, συνήθιζε νὰ βάζει στὴ βασιλόπιτα τοῦ σπιτιοῦ μᾶς μιὰ χρυσὴ ἐγγλέζικη λίρα– βγήκε μοιρασμένο. Πῶς ἔρχονται τὰ πράματα καμιά φορᾶ! Ὁ πατέρας μου,

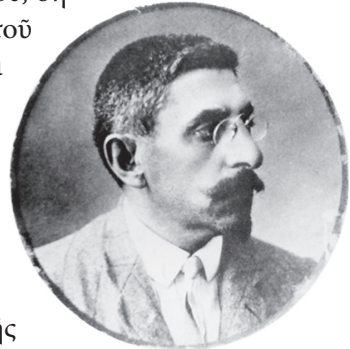
ὄρθιος μπροστὰ στὸ ἀγιοβασιλιάτικο τραπέζι, ἔκοβε τὴν πίτα, ὀνοματίζοντας κάθε κομμάτι ξεχωριστά, πρὶν κατεβάσει τὸ μεγάλο μαχαίρι τοῦ ψωμιοῦ. Ἀφοῦ ἔκοψε τὸ κομμάτι τοῦ σπιτιοῦ, τῶν ἀγίων, τὸ δικό του καὶ τῆς μητέρας μου, πρὶν ἀρχίσει τὰ κομμάτια τῶν παιδιῶν, σταμάτησε σὰν νὰ θυμήθηκε κάτι.

«Ξεχάσαμε» εἶπε «τὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ῥθει ὕστερ' ἀπὸ τοὺς ἀγίους. Ἄς εἶναι ὅμως. Θὰ τὸ κόψω τώρα καὶ ὕστερα θ' ἀρχίσω τὰ παιδιά. Πρῶτα ὁ φτωχός». Κατέβασε τὸ μαχαίρι. «Τοῦ φτωχοῦ...» ὀνομάτισε. Ἐπειτα ἐρχότανε τὸ δικό μου τὸ κομμάτι, πὺ ἤμουν ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ παιδιά. Καθὼς τραβοῦσε ὅμως τὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ νὰ κόψει τὸ δικό μου, τὸ χρυσὸ φλουρί κύλησε ἀπάνω στὸ τραπεζομάντιλο. Τὸ κόψιμο τῆς πίτας σταμάτησε. Κοιτάζαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, κι ὁ πατέρας ὅλους μας. «Ποιανὸ εἶναι τώρα τὸ φλουρί;» εἶπε ἡ μητέρα μου. Τοῦ ζητιάνου ἢ τοῦ Πέτρου; Ἐγὼ λέω πὼς εἶναι τοῦ Πέτρου». Ἡ καημένη ἢ μητέρα. Τὸ εἶχε καημὸ νὰ μοῦ πέσει ἐμένα τὸ φλουρί, γιὰτὶ ἤμουν ἄτυχο παιδί. Ποτέ μου δὲν εἶχα κερδίσει τίποτε. «Οὔτε τοῦ ζητιάνου εἶναι» εἶπε ὁ πατέρας μου «οὔτε τοῦ Πέτρου». Τὸ σωστὸ σωστό. Τὸ φλουρί μοιράστηκε. Ἦτανε ἀνάμεσα στὰ δυὸ κομμάτια. Καθὼς τὰ χώρισε τὸ μαχαίρι, ἔπεσε κάτω. Τὸ μισὸ εἶναι τοῦ ζητιάνου, τὸ μισὸ τοῦ Πέτρου.» «Καὶ τί θὰ γίνεαι τώρα;» ρώτησε στεναχωρημένη ἡ μητέρα μου. «Τί θὰ γίνεις;...» συλλογιζόμαστε κι ἐμεῖς. «Μην πονοκεφαλάτε...» εἶπε ὁ πατέρας. Ἄνοιξε τὸ πορτοφολάκι του, ἔβγαλε ἀπὸ μέσα δύο μισὲς χρυσὲς λίρες –τὸ χρυσάφι τότε δὲν εἶχε κρυφτεῖ ἀκόμα– καὶ τὶς ἀκούμπησε στὸ τραπέζι: «Νὰ τί θὰ γίνεαι. Αὐτὴ φυλάχτε τὴ νὰ τὴ δώσετε στὸν πρῶτο ζητιάνο πὺ θὰ χτυπήσει τὴν πόρτα μας. Εἶναι ἡ τύχη του. Ἡ ἄλλη μισὴ εἶναι τοῦ Πέτρου». Καὶ μοῦ τὴν ἔδωκε. «Καλορίζικη! Καὶ τοῦ χρόνου, παιδί μου. Εἶσαι εὐχαριστημένος;» Ἦμουν καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ἡ ἰδέα, μάλιστα, πὼς εἶχα συντροφέψει μὲ τὸ ζητιάνο μὲ διασκέδαζε πολὺ. «Θὰ τοῦ τὴ δώσω ἐγὼ, μὲ τὸ χέρι μου...» εἶπα. Γελούσαμε ὅλοι μὲ τὴν παράξενη τύχη μου. Τὰ ἄλλα παιδιά μὲ πειράζανε: «Ὁ σύντροφος τοῦ ζητιάνου». Μονάχα ὁ πατέρας μου δὲ γελοῦσε. Ἐκεῖνος μὲ τράβηξε κοντὰ του, μὲ φίλησε καὶ μοῦ εἶπε: «Μπράβο σου. Εἶσαι καλὸ παιδί». Τὸ ἄλλο πρῶι, μόλις ξυπνήσαμε, χτύπησε ἡ πόρτα. Κάτι μου ἔλεγε πὼς ἦταν ὁ ζητιάνος, πὺ ἔφτασε βιαστικὸς νὰ πάρει τὸ μερίδιό του. Ἐτρεξα στὴν πόρτα, μὲ τὴ μισὴ λίρα. Ἦταν ἓνας γέρος ζητιάνος μὲ κάτασπρη γενειάδα, γειρτὸς ἀπὸ τὰ χρόνια. Καὶ μουρμούριζε εὐχὲς τρέμοντας ἀπὸ τὸ κρῦο. «Πάρε, παππού...» τοῦ εἶπα. Ὁ γέρος, πὺ δὲν ἔβλεπε καλὰ καὶ πὺ τοῦ εἶχε γυαλίσει, φαίνεται, παράξενα ἀπὸ μακριὰ το χρυσὸ νόμισμα, τὸ ῥφερε κοντὰ στὰ μάτια του, γιὰ νὰ τὸ κοιτάξει καλύτερα. Δὲ μπορούσε νὰ πιστέψει πὼς κρατοῦσε χρυσάφι στὰ χέρια τοῦ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, πὺ ὅλοι δίνανε στοὺς ζητιάνους δίλεφτα καὶ μοβολεφτά. «Τί εἶν' αὐτὸ, παιδάκι μου;» μὲ ρώτησε. «Δυάρα γυαλισμένη;»

«Μισὴ λίρα εἶναι, παππού...» τοῦ εἶπα. «Πάρ' τηνε. Δικιά σου εἶναι».

Ὁ καημένος ὁ ζητιάνος δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψει: «Μήπως ἔκανες λάθος, παιδάκι μου; Γιὰ ρώτησε τοὺς γονιούς σου. Δὲν ἔχω ὄρεξη νὰ μὲ παίρνουν στίς ἀστυ-

νομίες για κλέφτη, μέρα που είναι». Του εξήγησα με τί τρόπο είχαμε μοιρασθεί το φλουρι της βασιλόπιτας. Ο γέρος έτρεμε τώρα περισσότερο. Μά έτρεμε από τη χαρά του. Σήκωσε ψηλά τ' άρρωστημένα του μάτια και είπε: «Ο Θεός είναι μεγάλος. Να ζήσεις, παιδάκι μου, να σε χαίρονται οί γονείς σου. Και ό Θεός να σ' αξιώσει να 'χεις πάντα όλα τα καλά, να τά μοιράζεις με τούς φτωχούς και τούς άδικημένους. Τήν εύχή μου να 'χεις». Μου 'δωσε τήν εύχή του, σήκωσε πάλι ψηλά, κατά τόν ουρανó τά άρρωστημένα του μάτια και κατέβηκε, με τó ραβδί του, τή σκάλα. Έτσι τέλειωσε ή ιστορία του φλουριού της βασιλόπιτας εκείνη τή χρονιά. Από τότε πέρασαν πολλά χρόνια. Μά από τότε, όσες φορές δίνω μιá βοήθεια σ' έναν φτωχó, συλλογίζομαι: Τάχα εγώ μοιράζω τά λεφτά μου με τó φτωχó ή ό φτωχός μοιράζεται τά λεφτά του μ' έμένα; Αυτό δέν μπορούσα να καταλάβω ούτε τότε, που μοίρασα με τόν παλιό ζητιάνο τó φλουρι τής βασιλόπιτας.

Πάυλος Νιρβάνας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

B1. Να παρουσιάσετε σε 80-100 λέξεις το νόημα της ιστορίας. [Μονάδες 15]

2^η δραστηριότητα

B2. Ο συγγραφέας επιλέγει να παραθέσει σε ευθύ λόγο τα λόγια των προσώπων. Να εντοπίσετε δύο παραδείγματα (μονάδες 2) και να αναφέρετε σε τι αποσκοπεί με αυτήν την εκφραστική επιλογή. (μονάδες 5) [Μονάδες 7]

B3. Να εντοπίσετε το είδος του αφηγητή με κριτήριο τη συμμετοχή του στα γεγονότα (μονάδες 2) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας (μονάδες 2). [Μονάδες 4]

B4. Να εντοπίσετε τον αφηγηματικό τρόπο που κυριαρχεί στο λογοτεχνικό κείμενο. [Μονάδες 4]

3^η δραστηριότητα

B5. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη στάση του νεαρού πρωταγωνιστή; Πιστεύετε πως οι άνθρωποι της γενιάς σας βοηθούν όσο θα έπρεπε τους ανήμπορους συνανθρώπους τους ή αδιαφορούν γι' αυτούς; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων τεκμηριώνοντας τις απόψεις σας με παραδείγματα από την καθημερινότητά σας. [Μονάδες 20]

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ**

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 1^ο**ΠΟΛΕΜΟΣ****A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****1η δραστηριότητα**

A1. Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο των μαθητών, η διαμαρτυρία τους πραγματοποιήθηκε ως μια κραυγή απελπισίας απέναντι στον πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας. Το νεαρό της ηλικίας τους δεν τους επιτρέπει να μείνουν άπραγοι απέναντι στην πραγματοποίηση ενός νέου πολέμου, καθώς διαψεύστηκαν οι ελπίδες τους για ειρήνη μεταξύ των λαών. Γι' αυτό, οι απάνθρωπες καταστάσεις που εκτυλίσσονται επιβάλλουν την ένωση των φωνών τους, ώστε να ακουστεί παντού η επιθυμία τους για ειρήνευση.

A2. Τα μέσα με τα οποία η Ένωση Γονέων και Κηδεμόνων Μαθητών Δήμου Λάρισας επιτυγχάνει την επίκληση στο συναίσθημα είναι:

- ♦ **χρήση ερωτημάτων** («Ποιος κερδίζει και... σε άλλους λαούς;»)
- ♦ **χρήση συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων/φράσεων** («έχουν μόνο θύματα», «θύματα είναι οι λαοί», «με ξεριζωμό από τον τόπο τους» κ.ά.)

2η δραστηριότητα

A3. **Μετατροπή της πρότασης σε παθητική σύνταξη:** «Δράση ενάντια στο πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας υλοποιήθηκε χθες από τους μαθητές του 2ου ΓΕΛ Λάρισας, στο προαύλιο του σχολείου τους.»

Η ενεργητική σύνταξη δίνει έμφαση στο υποκείμενο της ενέργειας του ρήματος («οι μαθητές») και καθιστά το ύφος απλό, άμεσο και εύληπτο για τον αναγνώστη. Με τη μετατροπή σε παθητική, τονίζεται η ενέργεια του ρήματος («δράση ενάντια...») και το ύφος αποκτά επίσημο, αντικειμενικό και πολύπλοκο χαρακτήρα.

- A4.**
- i. **μάζωξη:** συγκέντρωση
 - ii. **διδαχθήκαμε:** μάθαμε, **λάθη:** σφάλματα
 - iii. **δράσεις:** εκδηλώσεις

3η δραστηριότητα**A5. Παραγωγή λόγου**

Τίτλος άρθρου: «Άπαντες χαμένοι...»

Πρόλογος

Έχει αποδειχθεί ιστορικά πως η πραγματοποίηση ενός πολέμου, ανεξαρτήτως διάρκειας, διάστασης ή αντιπάλων, επιφέρει μόνο αρνητικά αποτελέσματα στους εμπλεκόμενους λαούς. Όμως, παρά την κοινή αποδοχή αυτής της άποψης, ακόμη και σήμερα, δεν εκλείπουν οι συγκρούσεις μεταξύ κρατών ή λαών, οι οποίοι εθελουφλούν απέναντι στα δεινά που προκαλούνται εξαιτίας τέτοιων αποφάσεων.

Κύριο μέρος – Συνέπειες πολέμου

1. Απώλεια εκατοντάδων ανθρώπων, στρατιωτών ή αμάχων.
2. Ολική καταστροφή των υποδομών ενός κράτους (οικονομία, παιδεία, υγεία, κτίρια κτλ.).
3. Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.
4. Δημιουργία ψυχολογικών τραυμάτων σε όσους βίωσαν τα δεινά του πολέμου.
5. Κίνδυνος επικράτησης αυταρχικών καθεστώτων που εκμεταλλεύονται τις συνθήκες για να ανελιχθούν στην εξουσία.
6. Διαιώνιση του εθνικού/φυλετικού μίσους που διατηρεί τον κίνδυνο νέων συγκρούσεων στο μέλλον.

Επίλογος

Αποδεικνύεται ότι, νικητές ή ηττημένοι, μόνο χαμένοι μπορούν να βγουν οι λαοί από τη συμμετοχή τους σε μια πολεμική σύρραξη. Γι' αυτόν τον λόγο, ήρθε η ώρα οι κυβερνήτες των χωρών να εγκαταλείψουν τα ιμπεριαλιστικά σχέδιά τους και να δώσουν τα χέρια για έναν κόσμο καλύτερο, στον οποίο θα επικρατεί η λογική, ο διάλογος και όχι ο θάνατος. Κάλιο αργά, παρά ποτέ!

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**1η δραστηριότητα**

B1. Ο συνταγματάρχης ήταν σκληρός και αυταρχικός άνθρωπος («Οι κατώτεροι... δύσκολες ώρες»). Διακρινόταν από έναν υπερτροφικό εγωισμό που τον εμπόδιζε να αναλάβει τις ευθύνες του («τον έκανε περίπου αλάθητο»), ενώ ήταν πολεμοχαρής («μια ακόμη τέτοια επανάσταση»), καθώς έτσι επιδίωκε να επιτύχει τις στρατιωτικές φιλοδοξίες του («..θα γινόταν στρατηγός.»). Τέλος, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί νάρκισσος και αυτάρεσκος, αφού υπερηφανεύεται για τα εξωτερικά και πνευματικά χαρακτηριστικά του («Όταν τυνόταν... μπότες του.», «Του άξιζε... φυσιογνωμία»).

2η δραστηριότητα

B2. α) Ο αφηγητής στο απόσπασμα είναι **ετεροδιηγητικός**, καθώς δεν συμμετέχει ο ίδιος στα γεγονότα που διηγείται. Αυτό αποδεικνύεται από τη χρήση ρημάτων σε γ' ενικό πρόσωπο: «Δεν ήταν βέβαια καμιά στρατιωτική ιδιοφυΐα, αλλά υπηρετούσε την πατρίδα με υπακοή.», «...οι κατώτεροί του...», «Ο συνταγματάρχης ήταν αυστηρός ο ίδιος έλεγε...»

B2. β) Μετατροπή σε μονόλογο: «Διαπιστώνω πως φταίνε πάντα οι άλλοι και το περίεργο είναι πως αυτό γίνεται όχι μονάχα με τους κατώτερούς μου –πράγμα άλλωστε φυσικό– αλλά και με τους ανωτέρους. Πολλές φορές, σε ώρες περισυλλογής, σκέφτομαι με μια αδιόρατη πίκρα, πόσο θαυμάσιο θα ήταν το στράτευμα αν είχε πέντε δέκα στρατηγούς με το δικό μου χαρακτήρα, ευφυΐα και ήθος.» Με τη μετατροπή του αποσπάσματος σε μονόλογο, ο αφηγητής γίνεται ομοδιηγητικός, καθώς αφηγείται σε α' πρόσωπο την ιστορία στην οποία συμμετέχει ο ίδιος ως δρων πρόσωπο. Έτσι, η αφήγηση αποκτά χαρακτήρα προσωπικής μαρτυρίας.

B3. Εικόνα: «Το κρεβάτι ήταν άστρωτο και μόρφασε με απέχθεια όταν το είδε μπροστά του.» κ.ά.
Μεταφορά: «...σκεπτόταν με μια αδιόρατη πίκρα...» κ.ά.

3η δραστηριότητα

B4. Ο ήρωας του λογοτεχνικού κειμένου παρουσιάζεται ως ένας πολεμοχαρής άνθρωπος, πράγμα που σχετίζεται σίγουρα και με τη στρατιωτική του ιδιότητα. Στην προσπάθειά μου να τον μεταπίσω και να τον μετατρέψω σε έναν θιασώτη της ειρήνης, θα του ανέλυα με λεπτομέρειες τα δεινά που ιστορικά έχουν προξενήσει διάφοροι πόλεμοι στην ανθρωπότητα, όπως χιλιάδες θάνατοι, γενοκτονίες κ.ά. Επιπλέον, θα του μιλούσα για τις ριζικές καταστροφές που προξενούνται εξαιτίας των συγκρούσεων στα εμπόλεμα κράτη και θα προσπαθούσα να του φέρω ως παράδειγμα τις δυσκολίες που αντιμετώπισε μετεπαναστατικά το ελληνικό κράτος, ώστε να συγκροτηθεί εκ νέου. Τέλος, κάνοντας επίκληση στο συναίσθημά του, θα τον προκαλούσα να φανταστεί τον πόνο της οικογένειάς του σε περίπτωση που έχανε τη ζωή του σε κάποια μάχη, για να αντιληφθεί πόσο σκληρός είναι ο πόλεμος για τους ανθρώπους.

Κατά την άποψή μου, για να αποφύγει ο σύγχρονος άνθρωπος την πιθανότητα να δημιουργήσει έναν χαρακτήρα σαν αυτόν του συνταγματάρχη, θα πρέπει να έχει ως εφόδιό του την παιδεία. Μέσω αυτής θα γνωρίσει τις ανθρωπιστικές αρχές του σεβασμού, της αγάπης, της αλληλεγγύης για τον συνάνθρωπο και θα κατανοήσει πως η διαφορετικότητα δεν είναι απαραίτητα κακή για τον κόσμο μας. Μόνο τότε θα καταφέρει να αποκτήσει ειρηνικά αισθήματα και πεποιθήσεις.

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 2^ο

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΛΛΗΛΕΓΥΗ

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1η δραστηριότητα

A1. Σύμφωνα με το κείμενο, αλληλεγγύη είναι η ανθρώπινη αξία της προσφοράς βοήθειας προς τον συνάνθρωπο, που δεν επηρεάζεται από κοινωνικές διακρίσεις, αλλά πηγάζει από την ανάγκη του «συνανήκειν». Για την ύπαρξή της είναι απαραίτητο να γίνεται σεβαστή η διαφορετικότητα και οι κοινές ανάγκες των ανθρώπων, που αναδεικνύουν την ανθρωπιά. Επομένως, η αλληλεγγύη δεν αποτελεί εκδήλωση οίκτου προς τον συνάνθρωπο, αλλά συνειδητή επιλογή.

A2. Μερικά από τα σημεία που φανερώνουν τη χρήση ρημάτων σε α' πληθυντικό πρόσωπο είναι: «...την οποία οφείλουμε να διατηρήσουμε αν θέλουμε να αποκαλούμαστε άνθρωποι...», «Το γεγονός ότι ανήκουμε σε διαφορετικές υποομάδες...» κ.ά.

Με τη χρήση ρημάτων σε α' πληθυντικό πρόσωπο η συντάκτρια επιθυμεί να εντάξει τον εαυτό της στην ίδια ομάδα με τον αναγνώστη και να αναδείξει την ενότητα και την ομαδικότητα που απαιτούνται για την επικράτηση της ανθρώπινης αλληλεγγύης. Με αυτόν τον τρόπο, τα μηνύματά της επικοινωνούνται με αμεσότητα και ζωντάνια.

2η δραστηριότητα

A3. α) Στην περίοδο εντοπίζονται **δύο τρόποι σύνδεσης** των όρων και των προτάσεων, η παρατακτική σύνδεση και το ασύνδετο σχήμα.

► **παρατακτική σύνδεση** έχουμε στο σημείο «Όλοι είμαστε άνθρωποι και έχουμε τις ίδιες ανάγκες». Με τη χρήση του παρατακτικού συνδέσμου «και» (συμπλεκτικός σύνδεσμος) συνδέ-